

Projekti është i financuar nga “Fondacioni Shoqëri e hapur – Maqedoni”

Observatori për reforma mediatike

Raporti i tretë periodik nga vëzhgimi i përmbushjes së reformave prioritare nga fusha e mediave

Periudha e raportimit: 01.01.2018 – 31.03.2018

Ky raport është rezultat i procesit të vëzhgimit të realizimit të reformave prioritare (RUP) nga fusha e mediave në kuadër të projektit “Observatori për reforma mediatike”, të cilin e realizojnë Fondacioni “Metamorfozis”, “Agora” dhe PINA. Projekti është i mbështetur nga “Fondacioni Shoqëri e hapur në Maqedoni (FSHHM).

Të gjitha materialet që janë produkt i këtij projekti dhe i vëzhgimit të realizuar gjenden në ueb-faqen e veçantë të dizajnuar për nevojat e projektit. Ueb-faqja është: mediaobservatorium.mk

maj 2018

Informatat dhe qëndrimet e publikuara nuk i paraqesin qëndrimet zyrtare të Fondacionit Shoqëri e hapur - Maqedoni.

Projektin “Observatori për reforma mediatike”, e realizon Fondacioni për internet dhe shoqëri “Metamorfozis”, në partneritet me SHQ “Agora” – Qendra për promovimin e vlerave qytetare dhe PINA – Platforma për gazetari hulumtuese dhe analiza.

Përmbajtja

Përmbledhje e shkurtër	3
Hyrje.....	5
Qëllimet dhe metodologjia e vëzhgimit.....	6
Qëllimi dhe metodat e raportit.....	6
Hulumtimi	7
Raportet e Grupit të ekspertëve të pavarur me përvojë, të udhëhequr nga R. Pribe.....	8
Konstatimet kyçe nga vëzhgimi	9
1. Transmetuesi publik i radiodifuzionit	9
2. Reklamimi qeveritar	11
3. Qasja te informatat	12
4. Shpifja	14
Literatura e shfrytëzuar	15

Shkurtesat

RM – Republika e Maqedonisë;

BE – Bashkimi Evropian;

KE – Komisioni Evropian;

RUP – Reformat urgjente prioritare; reformat prioritare;

ASHAAM – Agjencia për shërbime audio dhe audio-vizuale mediatike;

GJEDNJ – Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut

Fjalët kyçe

Media-vëzhguese, media-vëzhgim, reformat prioritare (urgjente), Pribe, mediat, transmetuesi publik i radiodifuzionit, reklamimi qeveritar, qasja te informatat, shpifja.

Vërejtje

Teksti është përgatitur në kuadër të projektit “Observatori për reforma mediatike”, të cilin e realizojnë Fondacioni për internet dhe shoqëri “Metamorfozis”, “Agora” – Qendra për promovimin e vlerave qytetare dhe Platforma për gazetari hulumtuese dhe analiza (PINA), me mbështetje financiare të “Fondacionit Shoqëri e hapur – Maqedoni”.

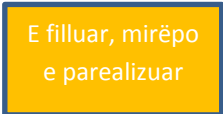
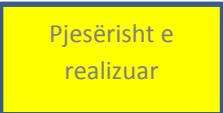
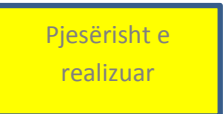

Periudha e përfshirë me këtë raport periodik pjesërisht përputhet me periudhën e përfshirë me raportin paraprak të këtij projekti, me qëllim të harmonizimit të ritmit për raportim të të gjitha raporteve në nivel tremujor.

Përmbajtja e tekstit është përgjegjësi e vetme e autorëve dhe në asnjë mënyrë nuk mund të konsiderohet se i pasqyron pikëpamjet e “Fondacionit Shoqëri e hapur – Maqedoni”.

Përmbledhje e shkurtër

Ky raport periodik i prezanton rezultatet nga vëzhgimi i përbushjes së Reformave urgjente prioritare (RUP) që kanë të bëjnë me lirinë e të shprehurit, në periudhën prej 1 janarit deri më 31 mars të vitit 2018, në kuadër të projektit “Observatori për reforma mediatike”, të cilin e realizojnë Fondacioni për internet dhe shoqëri “Metamorfozis”, “Agora” – Qendra për promovimin e vlerave qytetare dhe Platforma për gazetari hulumtuese dhe analiza (PINA), me mbështetje financiare të Fondacionit Shoqëri e hapur – Maqedoni.

Si rezultat i vëzhgimit të katër shtyllave të RUP, u përcaktuan këto konstatime kyçe:

- **Transmetuesi publik i radiodifuzionit** – raporti vjetor për punën e RTM-së gjatë vitit 2017 nuk është vendosur në rendin e ditës në procedurën parlamentare, edhe ishte dorëzuar në Kuvend brenda afatit ligjor. Ndryshimet e filluara në legjislacionin e mediave nuk mundën të përfundojnë në Kuvend. Ndryshimet e nevojshme të ligjit përkatës ende nuk janë miratuar në Kuvend. Këshilli Programor i RTM-s, në përbërjen e të cilit ka anëtarë që kanë bartës të mëparshëm të funksioneve publike, e rizgjodhi drejtorin aktual të RTM-së. Shërbimet programore të televizionit janë në formatin e njëjtë edhe përkundër obligimit ligjor për hapjen e kanalit të katërt televiziv. Nuk është regjistruar asnjë hap reformues për ta përmirësuar punën dhe cilësinë e përmbajtjes së programit/ofertës në transmetuesin publik.
- **Reklamimi i qeveritar** – Edhe pse janë hequr reklamat qeveritare në mediat e vendit, qeveria nuk ofroi sqarime të detajuara për një sërë aspektesh të veçanta për të siguruar transparencë të plotë dhe llogaridhënie, duke publikuar rregullore, procedura apo protokolle. Përveç kësaj, në nenin 102 të Propozim-ligjit për shërbime audio dhe audio-vizuale mediatike është lënë mundësia për reklamim të qeverisë, institucioneve qeveritare dhe ndërmarrjeve të tjera publike.
- **Qasja te informatat** – Përveç masave të ndërmarra nga ana e qeverisë për hapjen e bazave publike për gazetarët, disa ministri kanë hapur qasje onlajn për publikun e gjerë në të dhënat për shpenzimet, kontratat e tenderëve dhe furnizimet. Mbetet e pandryshuar situata në lidhje me ndryshimet dhe plotësimet në Ligjin për qasje në informatat me karakter. Pas thirrjes deri te publiku i gjerë dhe ekspertët për të dhënë sugjerime për ndryshime, nuk janë formuar grupe pune në kuadër të Ministrisë për Drejtësi, e as që ka filluar ndonjë aktivitet në këtë drejtim.
- **Shpifja dhe ofendimi** – Edhe pse është evidentuar se në 24 muajt e fundit ka rënë numri i padive dhe i kontesteve kundër gazetarëve për shpifje dhe ofendim, në këtë fushë nuk ka asnjë ndryshim apo ndonjë lëvizje në periudhën e ndjekjes dhe të raportimit dhe ndërrime në periudhën e monitorimit dhe raportimit. Ende ekziston dilemë në gjykata se a duhet të trajtohen mediat onlajn dhe të punësuarit si media/gazetarë apo jo. Praktika gjyqësore tregon se ka interpretim arbitrar për këto subjekte dhe për gazetarët që punojnë në këtë lloj të mediave. Nuk është ndërmarrë iniciativë për ndryshimin e Ligjit për përgjegjësi qytetare për shpifje dhe ofendim dhe të rregullave procedurale me qëllim që të harmonizohen me

praktikën e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Qeveria nuk ka filluar koordinim me ekspertët në këtë drejtim.

Obesrvatori për reforma mediatike do të vazhdojë me ndjekjen e realizimit të Reformave urgjente prioritare edhe në periudhën e ardhshme, duke i prezantuar rezultatet në formë të raporteve periodike, lajmeve dhe storjeve hulumtuese, me qëllim të përfshirjes sa më të madhe të qytetarëve të Republikës së Maqedonisë në proceset demokratike. Të gjitha rezultatet nga ndjekja e realizimit të reformave gjenden në ueb-faqen MediaObservatorium.mk në gjuhën maqedonase dhe në gjuhën shqipe.

Hyrje

Projekti "Observatori për reforma mediatike" mundëson qasje për publikun në realizimin e proceseve reformuese në fushën e lirisë së të shprehurit, të cilat dalin nga dokumentet e miratuara nga faktorët politikë të vendit dhe bashkësia ndërkombëtare, me qëllim të zgjidhjes së krizës shumëvjeçare politike në RM, e cila e arriti kulminacionin në vitin 2015.

Sipas [Raportit të parë periodik të projektit](#)¹, reformat bazohen në raportin e [parë](#)² dhe të [dytë](#)³ të ekipit të ekspertëve, të udhëhequr nga ish-komisari i BE-së, Rajnhard Pribe, të qershorit të vitit 2015 dhe të shtatorit të vitit 2017, [Reformat urgjente prioritare të BE-së për Maqedoninë – RUP për Maqedoninë](#)⁴ dhe në Marrëveshjen e Përzhinës⁵ të arritur në korrik të vitit 2015.

Edhe përkundër angazhimit të Qeverisë për të ndërtuar partneritetet me shoqatat dhe sektorin civil në sferën e mediave, kjo sferë ende nuk është çliruar nga ndikimet institucionale ose personale për shkak të ngadalësisë me të cilën Kuvendi i miraton ndryshimet e nevojshme ligjore.

Pavarësisht nga imazhi reformues të cilin dëshiron ta paraqesë koalicioni aktual qeveritar, gjatë 11 muajve të fundit nuk ka asnjë lëvizje në pjesën e ndryshimeve konkrete të rregullativës ligjore me të cilën do të përshpejtoheshin proceset dhe e cila do të shërbente si bazë për pavarësi, depolitizim dhe departizim të institucioneve publike. Deri në mbylljen e këtij raporti monitorues (31.03.2018), koalicioni qeverisës nëpërmjet përfaqësuesve të tij në Kuvendin e RM-së nuk i solli dhe nuk i miratoi ndryshimet e nevojshme të Ligjeve⁶ nga prioritetet sipas Pribe, që kanë të bëjnë me sferën e mediave: lirinë e shprehjes. Edhe pse në disa prej katër shtyllave⁷ me të cilat vlerësohet liria e shprehjes ka përparim të konsiderueshëm, mirëpo mosmiratimi i ndryshimeve kryesore ligjore e pengon procesin e reformave. Përveç kësaj, qeveria nuk i përgatiti masat dhe dokumentet shoqëruese dhe rregulloret për precizimin e reklamimit eventual qeveritar në rrjetet sociale, e as që ka filluar procedura për rishikimin e rregullativës ekzistuese ligjore që ka të bëjë me rastet e "shpifjes" dhe të "ofendimit".

Atmosferën e tillë të paqartë dhe të pandryshuar mediatike e tregon edhe [raporti i Unionit evropian të radiodifuzionit \(EBU\)](#)⁸ sipas të cilit besimi i qytetarëve të Maqedonisë në mediat e vendit është ndër më të ulëtit në Evropë.

¹ Observatori për reforma mediatike, Raporti i parë periodik nga vëzhgimi i përmbushjes së reformave prioritare nga fusha e mediave <http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2017/11/Raporti ORM 1.pdf>

² Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in Spring 2015, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf

³ The former Yugoslav Republic of Macedonia: Assessment and recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues 2017, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2017.09.14_seg_report_on_systemic_rol_issues_for_publication.pdf

⁴ Reformat urgjente prioritare – përkthim në gjuhën maqedonase: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_mk.pdf. Në origjinal në gjuhën angleze: Urgent Reform Priorities for Macedonia, Komisioni Evropian, DGJ Politika evropiane për fqinjësi dhe negociatat për zgjerim, qershor 2015 https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_en.pdf

⁵ Przino Agreement – Agreement in Skopje to overcome political crisis, 2 June 2015, Skopje https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_agreement.pdf

⁶ Ligji për shërbime audio dhe audio-vizuale mediatike; Ligji për qasje të lirë në informatat me karakter publik; Ligji për përgjegjësi qytetare për shpifje dhe ofendim.

⁷ **transmetuesi publik i radiodifuzionit, reklamimi qeveritar, qasja në informata dhe shpifja.**

⁸ <http://mediaobservatorium.mk/sg/besimi-ne-mediat-ne-maqedoni-nder-me-te-uletit-ne-evrope/>

Qëllimet dhe metodologjia e vëzhgimit

Qëllimi dhe metodat e raportit

Ky raport është dedikuar, para së gjithash, për informimin e publikut të gjerë ose qytetarëve për procesin e realizimit të RUP në fushën e mediave, në mënyrë të kuptueshme, të përshtatshme për opinionin e gjerë dhe publikun joekspert. Poashtu, raporti do t'i informojë edhe palët e tjera të interesuara, siç janë mediat, institucionet dhe sektori qytetar.

Raporti ka për qëllim të sigurojë informata adekuate për përparimin e realizimit të reformave të parapara në fushën e mediave.

Ky raport është përgatitur në përputhje me metodologjinë e përgatitur ekskas për vëzhgim, që përfshin një sërë aktivitete dhe masash për mbledhjen e të dhënave dhe për ndjekjen e proceseve të reformave. Metodologjia bazohet në zbatimin e një sërë aktivitete hulumtuese, duke filluar nga analiza e kornizës aktuale juridike dhe analiza e gjendjeve në media dhe me lirinë e të shprehurit, pastaj zbatimin e vëzhgimit ditor dhe periodik, si dhe analizat hulumtuese, organizimin e grupeve të fokusit me persona që kanë informata kyçe etj.

Hulumtimi në zyrë është i fokusuar në mbledhjen e të dhënave dhe në analizën e të gjitha dokumenteve relevante që kanë të bëjnë me realizimin e RUP në fushën e mediave, siç janë raportet vjetore të BE-së për Maqedoninë, raportet e Pribes, si dhe dokumentet dhe raportet e institucioneve nacionale ose organizatave që kanë të bëjnë me reformat prioritare të mediave. Këto të dhëna sigurohen nëpërmjet kanaleve të ndryshme të informacioneve, duke i përfshirë edhe rrjetet e bashkëpunëtorëve në sektorin qytetar dhe atë mediatik, si dhe nga vetë institucionet nëpërmjet Ligjit për qasje të lirë deri te informatat me karakter publik.

Për ndjekje më të mirë dhe të rregullt të gjendjeve me realizimin e reformave mediatike, në kuadër të projektit realizohen aktivitete të **vëzhgimit periodik dhe ditor** të ueb-faqeve relevante për përmbajtjet që kanë të bëjnë me reformat mediatike.

Aktivitetet e projektit përfshijnë edhe realizimin e mbledhjeve të dy **grupe të fokusit** që të fitohen informata nga personat dhe ekspertët që kanë informata kyçe nga fushat që kanë të bëjnë me realizimin e RUP-it nga sektori qytetar, akademik, privat dhe ai qytetar. Njohuritë nga grupi i parë i fokusit që u mbajt më 9 tetor të vitit 2017 janë përfshirë në rezultatet e vëzhgimit dhe do të shërbejnë si udhëzime për aktivitetet e mëtejshme për vëzhgim dhe për hulumtime gazetareske.

Për prezantimin e konstatimeve të vëzhgimit, si dhe për të nxitur dialog më të gjerë ndërmjet krijuesve të politikave dhe faktorëve të tjerë ose publikut, parashihen **dy debate publike**, të cilat kanë për qëllim ta kycin shoqërinë qytetare në këto procese.

Rezultatet e vëzhgimit publikohen në formë të **analizave tremujore dhe të analizës përfundimtare**. Në nivel të projektit, këto informata do të plotësohen me **artikuj hulumtues**, nëpërmjet të të cilëve qytetarëve do t'u ofrohen njohuri plotësuese për kontekstin, gjendjet paraprake që kanë çuar në gjendjet aktuale, si dhe obligimet që janë ndërmarrë nga institucionet e RM-së për realizimin e reformave prioritare.

Vëzhgimi realizohet nga ana e një ekipi multi-diciplinar të projektit, të përbërë nga anëtarët e tre organizatave partnere me ekspertizë komplementare (gazetarë, ekspertë mediatikë dhe juristë).

Sipas metodologjisë, aktivitetet hulumtuese konstatojnë katër nivele të realizimit të obligimeve që dalin nga RUP në fushën "Mediat: liria e të shprehurit". Këto katër nivele janë:

1. Fare e porealizuar – asgjë konkrete nuk është filluar.
2. E filluar, mirëpo e porealizuar – kanë filluar aktivitetet për ndryshimin e legjislacionit.

3. Pjesërisht e realizuar – janë bërë ndryshimet ligjore, mirëpo nuk ka filluar implementimi.
4. Plotësisht e realizuar – reformat janë realizuar në tërësi.

Gjatë paraqitjes vizuale, për komunikim më të lehtë me publikun e gjerë, do të përdoren kode me ngjyrë për secilin nga këto nivele të përcaktuara të realizimit (e kuqe, portokalle, e verdhë dhe e gjelbër).

1. Fare e porealizuar – asgjë konkrete nuk është filluar.	
2. E filluar, mirëpo e porealizuar – kanë filluar aktivitetet për ndryshimin e legjislacionit.	
3. Pjesërisht e realizuar – janë bërë ndryshimet ligjore, mirëpo nuk ka filluar implementimi.	
4. Plotësisht e realizuar – reformat janë realizuar në tërësi.	

Fotografia 1: Nivelet e realizimit dhe kodet e ngjyrave.

Aktivitetet për vëzhgimin e gjendjeve i realizon ekipi multi-diciplinar i projektit, i përbërë nga anëtarët e tre organizatave partnere me ekspertizë komplementare (gazetarë, ekspertë mediatikë dhe juristë).

Hulumtimi

Reformat prioritare nga fusha “Mediat: liria e të shprehurit” parashohin ndërmarrje të një sërë masash dhe aktiviteteve konkrete që duhet t’i ndërmarrin institucionet relevante të vendit me qëllim të arritjes së përparimit drejt demokratizimit dhe qeverisjes së mirë. Këto masa dhe aktivitete janë ndarë në katër shtylla për realizimin e reformave të parapara në fushën e mediave: Transmetuesi publik i radiodifuzionit, reklamimi qeveritar, qasja te informatat dhe shpifja. Në kuadër të secilës nga shtyllat janë paraparë veprime plotësuese që kontribuojnë për realizimin e qëllimit të shtyllës kryesore. Sipas RUP, reformat që duhet të realizohen në këtë sferë janë:

Transmetuesi publik i radiodifuzionit: të sigurohen dëshmi të dukshme për reforma në transmetuesin publik të radiodifuzionit në aspekt të politikës së punës, organizimit, edukimit dhe redaksisë dhe mungesës së pavarësisë politike, mungesës së raportimit të balancuar, si dhe sigurimit të përmbajtjeve informative, me cilësi të lartë.

Reklamimi qeveritar: të vendosen rregulla të rrepta për reklamim qeveritar të bazuar në kritere transparente, objektive dhe jodiskriminuese; të sigurohet transparencë e plotë e reklamimit qeveritar dhe të zhvillohet mekanizëm për publikime falas në transmetuesin publik, të cilat me të vërtetë janë me interes publik.

Qasja te informatat: të trajtohen pengesat kryesore me të cilat ballafaqohen gazetarët gjatë marrjes së informatave publike.

Shpifja: Zvogëlimi i rasteve të shpifjeve duke e ndryshuar legjislacionin, duke i ndryshuar rregullat procedurale, duke e mbështetur dhe duke e promovuar përdorimin më të madh të vetërregullimit si alternativë për procedurën gjyqësore, si dhe garantimi dhe zbatimi, në nivel politik, i praktikimit adekuat të vetëkufizimit nga politikanët dhe funksionarët publikë që të mos iniciohet procedurë për shpifje, në përputhje me parimet e GJEDNJ-së.

Raportet e Grupit të ekspertëve të pavarur me përvojë, të udhëhequr nga R. Pribe

Ndjekja e implementimit të reformave prioritare bëhet rregullisht nga ana e Komisionit Evropian, gjegjësisht nga grupi i ekspertëve të lartë të pavarur që e formoi KE-ja për ta analizuar situatën dhe për të ofruar rekomandime për çështjet sistematike sa i përket sundimit të të drejtës, e të cilat janë të lidhura me ndjekjen e komunikimeve, që u zbulua në pranverë të vitit 2015.

Raporti i parë i grupit të ekspertëve, i cili u publikua në qershor të vitit 2015, i konstatoi mangësitë dhe problemet kyçe në sferën mediatike në vend dhe dha rekomandime për zgjidhjen e tyre menjëherë pas realizimit të reformave në pushtet dhe në institucione. Problemet kyçe që u përmendën kanë të bëjnë me ndikimin politik dhe financiar mbi transmetuesin publik të radiodifuzionit dhe mbi mediat e tjera, reklamimin qeveritar, qasjen të informatat me karakter publik dhe shpifjen.

Në shtator të vitit 2017, Grupi i ekspertëve të pavarur me përvojë e përgatiti raportin e parë, me të cilin u bë vlerësim i përparimit në trajtimin e konstatimeve dhe të rekomandimeve të tyre paraprake, që u dhanë në raportin e parë në vitin 2015. Me këtë raport, në masë të madhe u konstatuan problemet dhe sfidat paraprake në sferën mediatike dhe lirinë e të shprehurit dhe është konstatuar shkallë e ulët ose e kufizuar e realizimit të reformave të parapara. Duke e pasur parasysh këtë, mbeten të vlejshme edhe më tutje rekomandimet e dhëna në raportin e parë në vitin 2015, e në mënyrë plotësuëse janë dhënë edhe rekomandime të reja. Rekomandimet e reja nga raporti i vitit 2017 kanë të bëjnë me ndërtimin e strategjisë qeveritare për realizimin e reformave në media, të bazuar në analizë adekuate dhe në planifikim në mënyrë transparente dhe pjesëmarrëse me përfaqësuesit e të gjithë faktorëve relevantë nga sektori publik dhe ai privat. Rekomandimet kanë të bëjnë edhe me përmirësimin e kapaciteteve të mediave dhe me përfundimin e rolit të tyre për shtet llogaridhënës, gazetari hulumtuese etj. Rekomandimet e tjera kanë të bëjnë me përmirësimin e funksionimit të “Radiotelevizionit të Maqedonisë” (RTM) në aspekt të pavarësisë së tij dhe udhëheqjes dhe punës efektive, si dhe transparencës dhe llogaridhënies ndaj të gjithë faktorëve. Poashtu, duhet të sqarohet situata me financimin e Agjencisë për shërbime audio dhe audio-vizuale mediatike që të sigurohet pavarësia e saj dhe pavarësia e Këshillit të saj.

Implementimi i RUP, poashtu, është vëzhguar edhe nga organizatat dhe institucionet e tjera ndërkombëtare, si dhe nga sektori qytetar dhe nga mediat në Maqedoni. Konstatimet dhe përfundimet e tyre, në përgjithësi, përputhen me gjendjet e konstatuara dhe problemet edhe sfidat e identifikuar në raportet e Pribes.

Nga ana tjetër, Qeveria e Republikës së Maqedonisë dhe institucionet e tjera informojnë për aktivitetet e tyre për realizimin e reformave prioritare. Në periudhën e deritanishme nga analiza e informatave dhe e dokumenteve të tyre vërehet se një pjesë e reformave të parapara janë në realizim e sipër.

Gjatë përgatitjes së raportit nga vëzhgimi, përveç dy raporteve të Rajnhard Pribes, u shfrytëzuan edhe produktet gazetareske të agjencisë së lajmeve “[Meta](#)”, storjet e “[PINA](#)”, raportet nga vëzhgimi zgjedhor i [ASHAAM](#)-it dhe konstatimet e paraqitura në mbledhjen e grupit të fokusit të përbërë nga profesionistët mediatikë për nevojat e këtij projekti.

Konstatimet kyçe nga vëzhgimi

E filluar, mirëpo
e përealizuar

1. Transmetuesi publik i radiodifuzionit

Në kuadër të shtyllës së parë të RUP në fushën e mediave, janë dhënë rekomandime të qarta:

“ - të sigurohen dëshmi të dukshme për reformat aktuale në transmetuesin publik të radiodifuzionit në aspekt të politikës së punës, organizimit, edukimit dhe redaksisë, që kanë për qëllim marrjen me kritikën që janë theksuar rregullisht në të kaluarën në lidhje me mungesën e pavarësisë politike, mungesës së raportimit të balancuar, si dhe sigurimit të përmbajtjeve informative, me cilësi të lartë.”

Përveç heqjes së taksës për radiodifuzion⁹, e cila ishte e detyrueshme për qytetarët, nuk u bënë ndryshime të konsiderueshme në avancimin e funksioneve, obligimeve dhe rolit që do të duhej ta ketë transmetuesi publik i radiodifuzionit - RTM.

Raporti vjetor¹⁰ për punën e RTM-së për vitin 2017, i cili është dorëzuar në Kuvendin e RM-së më 30.03.2018, akoma nuk është shqyrtuar, e as që është caktuar mbledhje për këtë temë. I njëjtë është edhe rasti me raportin vjetor¹¹ për vitin 2017, i dorëzuar nga Agjencia për shërbime audio dhe audio-vizuale mediatike.

Monitoringu dhe analizat profesionale¹² të bëra nga sektori civil treguan mungesë të transparencës në punën e organeve dhe trupave udhëheqës të transmetuesit publik të radiodifuzionit (RTM) për të cilin nuk ka informata si ka punuar, cilat dokumente dhe politike që i ka miratuar në kuadër të kompetencave të veta. Për këtë arsye, vendimi i Këshillit programor të RTM-së, që ta rizgjedhë¹³ drejtorin aktual, në mesin e 13 kandidatëve të paraqitur në konkursin e publikuar në janar të vitit 2018, shkaktoi reagime në mesin e ekspertëve¹⁴ për shkak të kontraversave që e shoqëruan atë gjatë mandatit paraprak.

Ndaj pakënaqësive të publikut për shkak të rizgjedhjes së këtyllë me arsyetimin e qëndrim doli edhe qeveria¹⁵, duke informuar se me miratimin e Ligjit të ri për shërbime audio dhe audio-vizuale mediatike do të mundësohet profesionalizimi dhe departizimi i RTM-së dhe i organit rregullator.

Pas një sërë debatesh dhe konsultimesh, në fund të shkurtit të vitit 2018, qeveria e miratoi¹⁶ Propozim-ligjin për shërbime audio dhe audio-vizuale mediatike, i cili pastaj iu dërgua Kuvendit për shqyrtim dhe votim.

Gjatë muajit mars të vitit 2018, Propozim-ligji¹⁷ u debatua¹⁸ në disa Komisione kuvendore në Kuvend. Deri në fund të tremujorit të ndjekjes së RUP (31.03.2018) nuk u caktua sesion plenar i

⁹ Propozim-ligji për shërbime audio dhe audio-vizuale mediatike, me procedurë të shkurtuar

<http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=d9c2f24d-4522-4e39-aab6-0c9bf85ebbd9>

¹⁰ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=a5cac699-06a1-46bb-ac76-5b135b3766e8>

¹¹ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=967e5063-679b-4d12-8c2d-efa93f419d98>

¹² <http://meta.mk/aavmu-mora-da-bide-vistinski-nositel-na-politiki-za-mediumite-ne-samo-regulator/>

¹³ <http://mediaobservatorium.mk/marjan-tsvetkovski-reizbran-za-direktor-na-mrtи тел-од-13-prijaveni-kandidati/>

¹⁴ <http://mediaobservatorium.mk/znm-reizborot-na-tsvetkovski-za-direktor-ne-odi-vo-prilog-na-reformite-na-mrt/>

¹⁵ <http://mediaobservatorium.mk/boshnakovski-novoto-rakovodstvo-na-mrt-ke-trae-do-noviot-zakon/>

¹⁶ <http://mediaobservatorium.mk/vladata-go-usvoi-predlog-zakonot-za-audio-i-audiovizuelni-mediumski-uslugi/>

¹⁷ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=e71f01ff-4bd8-428a-b45e-ccf4687b774a> (linku i fundit i memoruar më 31.03.2018 në orën 16:50)

¹⁸ <http://mediaobservatorium.mk/so-serija-zabeleshki-zakonot-za-avmu-slednata-nedela-odi-na-plenarka-vo-sobraniето/>

Kuvendit ku do të shqyrtohej dhe do të votohej Ligji për shërbime audio dhe audio-vizuale mediatike.

Pjesërisht e
realizuar

2. Reklamimi qeveritar

Sipas RUP, në fushën e “reklamimit qeveritar”, RM-ja duhet t’i përmbushë këto gjëra:

- të vendosen rregulla të rrepta për reklamimin qeveritar, të bazuara në kritere transparente, objektive dhe jodiskriminuese;
- të sigurohet transparencë e plotë e reklamimit qeveritar (jo vetëm në aspekt të shpenzimit të parave publike, por edhe në aspekt të pranuesve të tyre dhe përmbajtjeve);
- të zhvillohet një mekanizëm për shpalljet falas në transmetuesin publik të cilat me të vërtetë janë me interes publik”.

Në periudhën e përfshirë me këtë raport, nuk kishte precizime plotësuese në lidhje me masën e miratuar nga qeveria më 22.08.2017, me të cilën u publikua se hiqen të gjitha reklamimet qeveritare në media, gjë që u theksua në [Raportin e dytë periodik](#)¹⁹ nga ndjekja e RUP-ve.

Qeveria ende nuk ka miratuar dhe nuk ka publikuar asnjë dokument me të cilin saktësisht do të përcaktoheshin rregullat për reklamimin e mundshëm qeveritar përmes rrjeteve sociale të cilat janë përmendur si përjashtim. Përveç kësaj, nuk dihet nëse përgatitet ose tashmë është përgatitur ndonjë dokument me të cilin përcaktohen kriteret për definimin e termit interes publik dhe temave përkatëse me interes publik, për të cilat do të komunikojë me qytetarët nëpërmjet publikimeve pa pagesë në transmetuesin publik të radiodifuzionit.

Me Propozim-ligjin e ri për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për shërbime audio dhe audio-vizuale mediatike, [në nenin 102 të Propozim-ligjit](#)²⁰ është lënë mundësia për reklamim të qeverisë, institucioneve qeveritare dhe ndërmarrjeve të tjera publike.

Edhe pse më i shpeshtë është komunikimi i institucioneve qeveritare dhe i zyrtarëve qeveritarë me publikun nëpërmjet Facebook-ut dhe Twitter-it, [nga qeveria njoftuan se do të hapin kanal të ri plotësues](#)²¹ për informim dhe për komunikim me publikun.

[Zëdhënësi i qeverisë, megjithatë, sqaroi](#)²² se reklamimi onlajn, në Facebook dhe në Twitter janë harxhuar rreth 250 euro.

Në periudhën e ndjekjes dhe të raportimit (01.01 – 31.03.2018) nuk është vërejtur komunikim me publikun as nëpërmjet transmetuesit publik.

¹⁹ http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2018/02/OMR_izveshtaj_2.pdf

²⁰ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nsp?materialId=e71f01ff-4bd8-428a-b45e-ccf4687b774a>
file:///C:/Users/Dell/Downloads/4_id_zaavmu_fevruari_2018.pdf (Neni 102, fq. 41 deri në 68)

²¹ <http://meta.mk/vladata-otvora-kanal-za-onlajn-komunikatsija-so-graganite-nema-da-dava-pari-za-reklami/>

²² <http://mediaobservatorium.mk/vladata-platila-samo-250-evra-za-reklami-na-fejsbuk-i-tviter/>

Pjesërisht e
realizuar

3. Qasja te informatat

Për fushën e qasjes në informatat me karakter publik, në kuadër të RUP kërkohet:

- “të trajtohen pengesat kryesore me të cilat përballen gazetarët gjatë marrjes së informatave publike (p.sh. mosarritja e organeve relevante që të përgjigjen në shumë kërkesa për informata, përdorimi i tepërt pa arsye i termit “sekret” për dokumentet të nuk kanë natyrë të tillë)”.

Pas vendimeve të miratuara nga qeveria dhe një sërë masash për përmirësimin e qasjeve në informatat me karakter publik: qasja e hapur në internet në [seancat e qeverisë](#)²³; qasje falas për gazetarët në Regjistrin Qendror dhe në Kadastrin e RM-së, megjithatë mbetën disa gjëra të paqartësuara, të cilat publiku i gjerë i ekspertëve priste përmirësime dhe saktësime në muajt e monitorimit (01.01-31.03.2018).

Megjithatë, duhet të theksohet se për qytetarët “janë hapur” për qasje të lirë informatat edhe për disa aktivitete të tjera që janë në kompetencë të Ministrisë për Financa.

Me qëllim të rritjes së transparencës dhe llogaridhënies gjatë shpenzimit të parave publike të qytetarëve, në fillim të janarit, Ministria e Financave njoftoi se në [Sistemin elektronik për furnizime publike](#)²⁴, do të publikohen edhe kontratat e ndara me ç’rast publiku do të ketë qasje në to. Kontratat duhet të jenë të disponueshme brenda vetë njoftimeve për furnizimin e nënshkruar. Qeveria njoftoi se kjo masë është miratuar me qëllim që të parandalohen përpjekjet për korrupsion gjatë lidhjes së marrëveshjeve ndërmjet organeve shtetërore dhe kompanive.

Përveç kësaj, Ministria e Financave në bashkëpunim me Institutin ndërkombëtar republikan (IRI) paralajmëroi se po përgatisin një [portal të quajtur "Financa të hapur" për të cilin paralajmërojnë se do të fillojë të përdoret nga fundi i vitit 2018](#)²⁵. Qëllimi i këtij portali është që t’i përfshijë të gjitha të dhënat për shpenzimin e parave të qytetarëve, për çka janë shpenzuar ato, si dhe cili institucionin kujt i ka paguar para dhe për cilin qëllim. Nga Ministria për Financa njoftuan se për këtë projekt do të përdoren përvojat nga Sllovenia dhe Shqipëria, ndërsa të dhënat në dispozicion do të përditësoheshin çdo dy javë.

[Ministria për Mbrojtje informoi](#)²⁶ se i ka hapur për publikun të gjitha furnizimet dhe shpenzimet që nuk janë me karakter të klasifikuar. Rrogat e të punësuarve në Ministri, shërbimet dhe furnizimet publike janë në dispozicion në një [faqe të veçantë](#) në ueb-faqen e këtij institucioni.

Edhe pse janë konstatuar një sërë paqartësisht në lidhje me qasjen falas në bazat publike për gazetarët në [Raportin e parë periodik të Observatorit për reforma mediatike](#)²⁷ dhe në [Raportin e parë periodik të Observatorit për reforma mediatike](#)²⁸, ato nuk u korrigjuan në periudhën e monitorimit (01.01.-31.03.2018). Akoma kjo qasje falas i përjashton gazetarët e lirë, komunitetin akademik, OJQ-të dhe institucionet e tjera hulumtuese dhe akoma nuk dihet se nën çfarë kushtesh kërkesa e tillë mund të refuzohet nga ana e institucionit – posedues i informatave me karakter publik.

²³ Qeveria e RM-së, <http://vlada.mk/sednici>

²⁴ <https://e-nabavki.gov.mk/PublicAccess/Home.aspx#/home>

²⁵ <http://meta.mk/na-portalot-otvoreni-finansii-ke-se-sledi-trosheneto-na-parite-na-graganite/>

²⁶ <http://mediaobservatorium.mk/ministerstvoto-za-odbrana-se-otvora-kon-javnosta-i-ke-objavuva-se-shto-ne-e-tajno/>

²⁷ http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2017/11/OMR_izveshtaj_1.pdf

²⁸ http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2018/02/OMR_izveshtaj_2.pdf

Edhe përkundër paralajmërimeve për ndryshime dhe plotësime të Ligjit për qasje në informatat me karakter publik, aktivitetet akoma janë në fazë të hershme. Siç [njoftoi Ministria për Drejtësi gjatë muajit shkurt](#), grupet e punës që duhet të bëjnë ndryshime në Ligjin ekzistues akoma ishin në fazë të formimit. Deri në mbylljen e këtij raporti (31.03.2018) nuk u publikuan informata zyrtare nga ana e Ministrisë për Drejtësi për ndonjë përparim me qëllim të përgatitjes ose punës së drejtpërdrejtë për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit përkatës.

Gjatë periudhës së monitorimit të përfshirë me këtë raport, organizatat e shoqërisë civile në disa raste e potencuan domosdoshmërinë e ndryshimeve dhe plotësimeve në Ligjin aktual për qasje në informatat me karakter publik. Kërkesat e këtilla u [shprehën publikisht](#)²⁹ nëpërmjet mjeteve të informimit publik.

Aktiviteti i vetëm në këtë drejtim ishte bashkëpunimi i paralajmëruar më i afër i definuar me memorandumin e nënshkruar ndërmjet [Shoqatës së gazetarëve të Maqedonisë dhe Komisionit për mbrojtjen e të drejtës për qasje të lirë në informatat me karakter publik](#)³⁰. Me këtë pritet që komunikimi ndërmjet gazetarëve nga njëra anë dhe institucioneve nga ana tjetër të jetë më efikas dhe më i shpejtë kur bëhet fjalë për marrjen e informatave që janë të nevojshme me shpejtësi për kryerjen e detyrave gazetareske.

Sfidat kryesore të cilat i potencuan organizatat qytetare dhe ekspertët nga kjo fushë janë përmbledhur në dokumentin për politika publike [“Propozime për ndryshimin e Ligjit për qasje të lirë në informatat me karakter publike dhe përmirësimi i zbatimit të tij”](#)³¹ të publikuar nga FSHHM-ja akoma mbeten duke pasur parasysh faktin se nuk ka filluar puna për ndryshimet dhe plotësimet e Ligjit për qasje të lirë në informatat me karakter publik.

²⁹ <https://www.24.mk/vladata-i-zasegnatite-strani-go-podgotvuvaat-noviot-zakon-za-sloboden-pristap-do-informacii>

³⁰ <http://mediaobservatorium.mk/znm-dogovori-sorabotka-za-polesen-pristap-na-novinarite-do-informatsii-od-javen-karakter/>

³¹ “Propozime për ndryshimin e Ligjit për qasje të lirë në informatat me karakter publike dhe përmirësimi i zbatimit të tij” (12.01.2018) <http://fosm.mk/CMS/Files/Documents/Policy%20Brief%2012-01-2018.pdf>

Fare e
perealizuar

4. Shpifja

Reformat prioritare për mediat në fushën e katërt – shpifja – parashohin:

“...zvogëlim të numrit të rasteve të shpifjes që arrijnë në gjykata, gjë që duhet të arrihet me: ndryshim të legjislacionit që të largohen rastet e llojit “nderi”, “dinjiteti” dhe “ofendimi”, të cilat iniciohen në përputhje me definicionin ligjor të ofendimit, mirëpo të cilat janë jashtë diapazonit të ofendimit në kuptim të nenit 10 të KEDNJ-së; ndryshim të rregullave procedurale për përjashtimin e rasteve të vogla, dhe në vend të kësaj të ketë rritje të zbatimit të ndërmjetësimit gjatë zgjidhjes së tyre; ndryshim dhe promovim të përdorimit më të madh të vetërregullimit si alternativë për shqyrtimin gjyqësor; garantim dhe zbatim, në nivel politik të praktikimit të vetëkufizimit adekuat nga politikanët dhe funksionarët publikë që të mos iniciohet procedurë për shpifje, në përputhje me parimet e GJEDNJ-së”.

Sipas raportit të fundit të Pribes të vitit 2017³², i cili ndërlidhet me raportin e vitit 2015³³, është regjistruar zvogëlim i rasteve gjyqësore për shpifje dhe për këtë pjesë të pakos reformuese thuhet se nuk trajtohet si fushë që brengos më së shumti.

Në periudhën e ndjekjes dhe raportimit për RUP (01.01-31.03.2018) nuk ka asnjë ndryshim që nga publikimi i [Raportit të parë periodik](#)³⁴ dhe të [Raportit të dytë periodik](#)³⁵ të Observatorit për reforma mediatike që do të tregonte se ka avancim të gjendjeve në fushën e padive për shkak të shpifjes dhe ofendimit, me të cilat u përballën gazetarët dhe punëtorët mediatikë. Nuk ka as paralajmërim për ndryshime dhe plotësime të Ligjit për përgjegjësi qytetare për shpifje dhe ofendim. Sipas [storjes hulumtuese](#)³⁶ të PINA – Platformës për gazetari hulumtuese dhe analiza, në Gjykatën Themelore Shkup 2, dukshëm janë zvogëluar kontestet për shpifje dhe ofendim në 24 muajt e fundit në krahasim me periudhën para vitit 2016.

Megjithatë, gjykatat kanë praktikë të ndryshme në interpretimin se një medie onlajn a është medie dhe a është i punësuar në të gazetar apo qytetar i zakonshëm. Si rezultat i interpretimeve të këtylla, ndryshe gjykohet edhe për paditë për shpifje dhe ofendim.

³² Senior expert group. (14.09.2017.) The former Yugoslav Republic of Macedonia: Assessment and recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues 2017. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2017.09.14_seg_report_on_systemic_rol_issues_for_publication.pdf fq.24, paragrafi 122

³³ Komisioni Evropian, DGJ Politika evropiane për fqinjësi dhe negociatat për zgjerim. Reformat urgjente prioritare për ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë (qershor 2015) https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_mk.pdf

³⁴

³⁵ http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2018/02/OMR_izveshtaj_2.pdf

³⁶ <http://mediaobservatorium.mk/sudii-ne-gi-priznavaat-portalite-za-mediumi-vo-sluchajte-za-kleveta-i-navreda/>

Literatura e shfrytëzuar

- Przino Agreement – Agreement in Skopje to overcome political crisis, 2 June 2015, Skopje.
- Prioritetet për reformat urgjente për Republikën e Maqedonisë, Komisioni Evropian, DGJ Politika evropiane për fqinjësi dhe negociatat për zgjerim, qershor 2015.
- Programi për punë i Qeverisë së RM-së, 2017- 2020.
- Plani “3-6-9” i Qeverisë së RM-së, 2017-2018.
- Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in spring 2015.
- Assessment and recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues, 2017.
- Fondacioni Shoqëri e hapur - Maqedoni. “Propozime për ndryshimin e Ligjit për qasje të lirë në informatat me karakter publik dhe përmirësimi i zbatimit të tij” (12.01.2018)